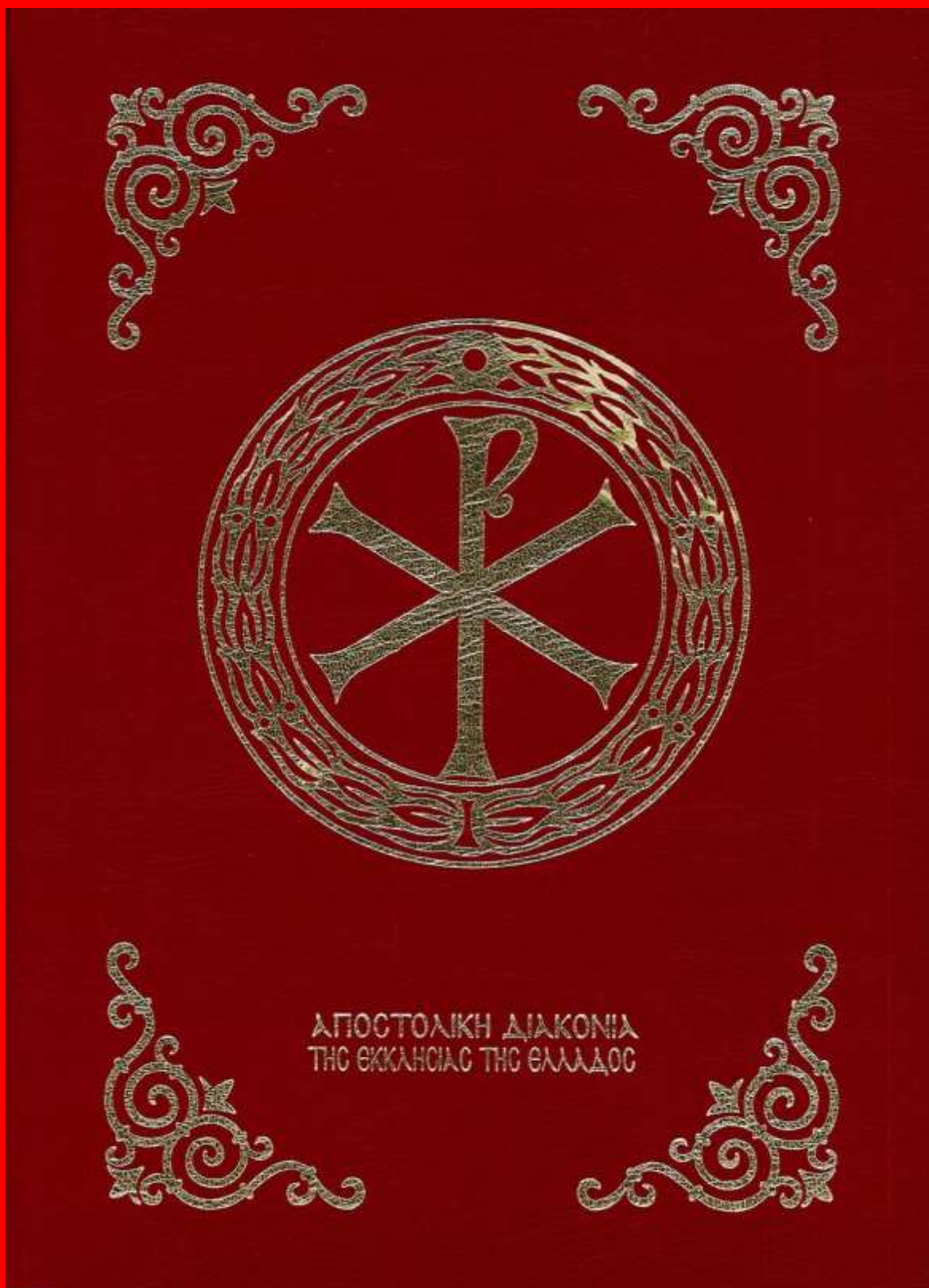

TEZAU LITURGIC
11 FEBRUARIE

VIATA
SF. ÎMPĂRĂTESE
TEODORA
A BIZANȚULUI

ATENA, 1983

Saint THEODORA EMPRESS

**Edition: A. Markopoulos, "Βίος τῆς
αὐτοκράτειρας Θεοδώρας [BHG 1731]",
Symmeikta 5 (1983), 249-285.**

[p. 257]

βίος σὺν ἐγκωμίῳ τῆς μακαρίας καὶ ἁγίας Θεοδώρας
τῆς βασιλίδος.δέσποτα, εὐλόγησον.

1. τὴν βασίλισσαν ἐπαινέσομεν Θεοδώραν, κἂν ὅτι
μάλιστα διασύρειν ἡμᾶς οἶεται τις τῶν πάντα ἐτοίμων,
φιλοτιμίας χάριν ἄλλ' οὐκ ὠφελείας τρόπος [λεγε·
τρόπῳ] ἐπὶ τοὺς ἐπαίνους ἐλάσαντας. Οὐ γὰρ πρὸς
χάριν αὐτῇ ὁ παρὼν ἔπαινος, ἐπεὶ καὶ μετὰ θάνατον τὰ
ἐγκώμια, οὐδὲ ὁ λόγος ἀκροατὴν ἔχων τὸν
ἐπαινούμενον, ἵνα τι κερδανεῖ τὴν εὐγνωμοσύνην καὶ
μισθοὺς ἔξει τὰ ἐπαίνου καὶ διηγήματα [λεγε·
διηγήματος] ἄξια. ἡ μὲν γὰρ ἄνω χορεύουσα μετὰ τῆς
ἄνω χοροστασίας τῷ κάλλει τῆς θεαρχίας ἐναγλαῖζεται
τε καὶ περιλάμπεται, ὁ δὲ τοῖς κάτω ῥεομένοις [λεγε·
κατηωρημένοις? κατωρθωμένοις ?] ῥυθμίζει τὸν βίον
καὶ καλεῖ πρὸς εὐσέβειαν, ἀλλὰ καὶ σωτηρίαν, τοὺς
εὐσεβείας καὶ ἀρετῆς ἐπαινέτας· ἄλλ' ἡμεῖς τῷ λόγῳ
τρυφήσωμεν [λεγε· τρυφήσομεν?], ὅσοι καὶ μάλιστα
τὰ ἐκείνης θαυμάζομεν, καὶ πανήγυρις τελεῖται ἡμῖν ἡ
ταύτης μετάστασις, ἡ ἀνάλυσις. ἐπεὶ δὲ οὕτω ζήλω
συνεληλύθατε καὶ ζητεῖτε τὸν λόγον διὰ τὸν πόθον,

ἐγὼ τὴν ἐκείνης ὑμῖν προθήσω διήγησιν, ἵν' ὑμεῖς τε ὁμοῦ καλῶς τῷ λόγῳ τρυφήσητε κάμοι δὲ μεγίστη παράκλησις τῆς ὑμῶν ὠφελείας ἔνεκα γένηται.

2. πατὴρς τοίνυν Θεοδώρας, τῆς ὄντως μακαρίας καὶ ἁγίας βασιλίδος, Παφλαγονία ἐστίν, ἡ δωροφορεῖ μὲν τὰ ἀναγκαῖα τῇ βασιλίδι τῶν πόλεων, δωροφορεῖ δὲ καὶ πανταχοῦ γῆς τὰ οἰκεῖα καλά, ἄλλοις ἄλλα χαριζομένη τὰ πρόσφορα. οἱ δὲ ταύτης τεκόντες, Μαρῖνος καὶ Θεοκτίστη, οἱ μακαριώτατοι, πολλὴν καὶ ἄπειρον περὶ τὴν ἀρετὴν καὶ τὴν ἐλεημοσύνην ἐποιοῦντο σπουδὴν, ὧν πολλὰ μὲν τὰ τῆς ἀρετῆς διηγήματα, πολὺς δὲ καὶ ὁ ὑπὲρ εὐσεβείας ζῆλος, ὧν ἐκ τῶν πολλῶν μικρὰ τινα καὶ ὀλίγα διηγησόμεθα. διωγμὸς ἦν μέγας καὶ οὐ τῶν ἀγενῶν οἱ ἀθληταὶ οὐδὲ ὑπὲρ τῶν τυχόντων ἢ πάλῃ οὐδὲ διὰ μικροῦς τοὺς στεφάνους ἀλλὰ περὶ βασιλείας οὐρανῶν καὶ τῶν αἰωνίων ἀγαθῶν· τὸ μὲν γὰρ στάδιον αἱμάτων [p. 258] πλήρες καὶ ὁ δρόμος αἱμάτων σκαμματικῶν, εὐσέβεια δὲ ἦν τὸ κινδυνευόμενον καὶ στέφανος ἢ ἐν οὐρανοῖς βασιλεία καὶ τὰ ἐκεῖ ἀγαθὰ, ἃ ἡὐτρέπισται τοῖς διὰ ταῦτα παθοῦσιν ἢ πάσχουσιν ἢ πεισομένοις· τὸ δὲ δὴ θρησκευόμενον τύπων ἀναιρέσεις καὶ εἰκόνων κατάλυσις, καὶ τούτων οὐ τῶν ἀκινδύνων ἢ καὶ μικρὰ βλαπτόντων τῇ ἀναιρέσει ἀλλ' ὧν ἡ ἀναστήλωσις εὐσεβείας ἦν ζῆλος καὶ πικρὸς τύραννος ἢ τούτων κατάλυσις· ἐντεῦθεν ἐκκλησιαστικῶν νοημάτων παρατροπαί, βίβλων παραγραφαί, ἱερῶν καταλύσεις,

ναῶν ἀκοσμίαι, ἱερῶν διαδοχαί, ἀνευθύνων ἐξετάσεις, ὑπευθύνων προεδρίαὶ καὶ τῶν λαμπροτάτων οἱ θρόνοι· ἐντεῦθεν πατρίδων ἐπαναστάσεις, σεμνεῖα κενούμενα, ὄρη κατοικούμενα, δήμευσις πατρώας περιουσίας· ἐχώρει γὰρ καὶ μέχρι τούτων ἡ αἴρεσις τῶν εἰκονομάχων, τῶν μὲν φόβῳ τῶν ἀπειλουμένων καὶ τὸ μὴ κινδυνεῦσαι περὶ τὴν πίστιν σκοπούντων, τῶν δὲ καὶ περὶ [λεγε· ὑπὸ οὐ παρὰ ?] τῶν οἰκείων συγγενῶν ἐλαυνομένων· ἀπεδίωκον γὰρ οἱ πλεῖστοι καὶ τοὺς οἰκείους καὶ τὸ συνοικεῖν ἀπηρνοῦντο τοῖς μὴ τῷ βασιλικῷ πειθομένοις προστάγματι. τούτων δὲ οὕτως πικρῶς καὶ ἀπανθρώπως τελουμένων, τί ποιοῦσιν οἱ καλοὶ ὄντως ἐκεῖνοι καὶ θεῖοι γεννήτορες τῆς μακαρίας Θεοδώρας καὶ τοῦ σώματος καὶ τῆς εὐσεβείας ἐπειδὴ ἔωρων τοὺς δι' εὐσέβειαν κινδυνεύοντας καὶ τοὺς μὲν τῶν ἀναγκαίων ἐκλελοιπότας, τοὺς δὲ πλήθει τῶν κακώσεων κεκμηκότας, ἄλλους δὲ καὶ πνευστιῶντας, ὥσπερ ἐπὶ θεάτρων ὑπὸ τῶν ἐναντίων ἐλαυνομένους τε καὶ ἀπειλουμένους, ἀνοίγουσι τοὺς θησαυροὺς τῆς ψυχῆς καὶ πᾶσι τὰ πάντα γινόμενοι τοὺς μὲν πρὸς τὸ σκάμμα τῶν ἀγώνων σοφῶς ὑπαλείφουσι, τῶν δὲ τοὺς μώλωπας θεραπεύουσι καὶ πληροῦσιν ἄλλων γαστέρας πιεζομένων τῶν ἀναγκαίων, καὶ ὥς πόλεις τε καὶ χώρας ἀκουσίως ἀπολωλέκασιν, ἐκουσίως εἰς προσδέχεται οἶκος καὶ ὥς οἰκείοις τοῖς ἀλλοτρίοις χαρίζεται· διὰ τοῦτο οἱ μὲν καρτεροῦσι τὸν διωγμὸν δεξιᾶς περιτυχόντες χειρὸς, οἱ δὲ καὶ γενναιότεροι

κατὰ τῶν διωκόντων δαίκνυνται καὶ τοῖς ἄλλοις τὸ εὐσεβεῖν ἐπιτρέποντες. τοῦτο πρῶτον τῆς τῶν γεννητόρων θεοσεβείας τῆς μακαρίας Θεοδώρας τὸ κατόρθωμα, τοῦτο τῶν ἀοιδίμων ἐκείνων διηγημάτων ἡ ἀπαρχή.

3. παρὰ τούτων τοίνυν τῶν δικαίων καὶ τρισμακαρίων ἡ ὅσια καὶ μακαρία Θεοδώρα καὶ τὸ γεννᾶσθαι καὶ τὸ παιδεύεσθαι λαχοῦσα ἀνετρέφετο [p. 259] ἐν πάσῃ εὐσεβείᾳ καὶ νουθεσίᾳ κυρίου. ἐπεὶ δὲ καὶ εἰς ἡλικίαν γάμου προῆλθεν, ἐσκοπεῖτο τοῖς γονεῦσιν αὐτῆς τοῦ τίνος καὶ πότε δοθῆναι αὐτὴν πρὸς γάμον. παρὰ πολλῶν δὲ διὰ τὸ φυσικὸν αὐτῆς κάλλος ἐπιζητουμένης ---καὶ γὰρ ἦν τοιαύτη, οἷα καὶ πρὸς γάμον ἤρμοζεν βασιλεῖ--- μεταστέλλεται παρὰ τοῦ τηνικαῦτα Ῥωμαίοις βασιλεύοντος Θεοφίλου διὰ ταχυδρόμων πρὸς τὴν βασιλίδαν τῶν πόλεων· καὶ οὐ μόνον ταύτης, ἀλλὰ καὶ ἄλλων πολλῶν τῶν ἐπὶ θέᾳ κατ' ἐκεῖνο καιροῦ θαυμαζομένων ἐπὶ ὠραιότητι καὶ εὐμορφίᾳ μεταπεμφθεισῶν πρὸς τὰ βασίλεια, ἀμφοτέρως ἐπὶ θέᾳ καὶ προκρίσει κάλλους ὁ βασιλεὺς προεβάλλετο. καὶ εἴθ' οὕτως ἀπόπειραν ποιησάμενος ὁ βασιλεὺς Θεόφιλος, ἐκλεξάμενος ἐξ αὐτῶν κόρας ἑπτὰ δέδωκεν ἀνὰ ἐκάστη αὐτῶν πρὸς ἓν μῆλον καὶ ἀπέστειλεν αὐτὰς εἰς τὰ οἰκεῖα. καὶ τῇ ἐπαύριον πάλιν προσκαλεσάμενος αὐτὰς ἐπ' ὄψεσιν αὐτοῦ ὁ βασιλεὺς, ἀρετῆς χάριν, ἐζήτει ἐκ μιᾶς ἐκάστης αὐτῶν τὰ βασιλικά μῆλα, καὶ οὐχ εὐρέθησαν. ὥ τῆς ἐντροπῆς

καὶ δυστυχίας. τότε ὡς ἐξ ἀκανθῶν ῥόδον νεύσει Θεοῦ ἢ μακαρία Θεοδώρα, ὅπισθεν τῶν ἐξ ἰσταμένη, ἐφαπλώσασα τὰς χεῖρας αὐτῆς, ὥσπερ κρίνον, ἐπέδωκε τῷ βασιλεῖ Θεοφίλῳ σὺν τοῦ βασιλικοῦ μήλου καὶ ἕτερον μήλον· ἔρευναν δὲ ἀσφαλῆ ἐπὶ τῷ θαύματι ὁ βασιλεὺς ποιησάμενος ἐζήτηι μαθεῖν τὸ ἀληθές. καὶ ἦν ἰδεῖν παρρησίαν φωνῆς ἐξ ἀμολύντου καρδίας ἐπιτυχίαν βασιλείας ῥητορεύουσας· «τὸ μὲν πρῶτον μήλον, ὃ δέσποτα, τὸ καταπιστευθέν μοι παρὰ Θεοῦ τάλαντον, ἀπολάμβανε σῶον καὶ ὁλόκληρον, τοῦτέστιν τὴν παρθενίαν μου καὶ σωφροσύνην· τὸ δὲ δεύτερον, ὡς δηνάριον καὶ τοῦ ἐξ ἐμοῦ τικτομένου υἱοῦ σου, μὴ ἀποστρέψης.» ὁ δὲ βασιλεὺς μετὰ τῶν θεραπόντων αὐτοῦ ἐπύθετο γνῶναι τὸ ἀληθές, «πόθεν ὁ δοθείς σοι χρησμός καὶ ἡ τοῦ μυστικοῦ ἐνεφανίσθη ἀποκάλυψις» ἡ δὲ ἀπεκρίθη τῷ βασιλεῖ· «καθ' ὅλης τῆς ὁδοῦ, δέσποτα, ὄνειδιζομένη ἐξ ἀφελῶν γλωσσῶν ὑπέμεινα συλλυπούμενη καὶ οὐκ ἐλάλησά τινι, ἐστήριξα δὲ μετὰ κρυφιοβλύστων δακρύων καὶ προσευχῶν τὴν ψυχὴν μου ἐπὶ κύριον τὸν θεὸν ἡμῶν· καὶ μαθοῦσα περὶ τινος ἁγίου ἀνδρὸς ἐγκεκλεισμένου ἐν τῷ τῆς Νικομηδεῖας πύργῳ --- πανταχοῦ γὰρ ἐφημίζετο ἡ μεγάλη καὶ ἐνάρετος αὐτοῦ πολιτεία--- ὅτε ἐπλησίασα τῷ τόπῳ, ἀνῆλθον πρὸς αὐτόν, ἀστέρος ἐπιλάμπαντός μοι, ὥσπερ ποτὲ τοὺς μάγους ἐν Βηθλεέμ, ἐν ᾧ καὶ προσκυνῆσαι αὐτόν [p. 260] κατηξίωσε [λεγε· κατηξίωσα?]. καὶ βλέψας μοι ὁ ὅσιος ἐκεῖνος καὶ τρισμακάριος ἀνὴρ εἶπε·

ἡθάρσει, ὦ θύγατερ, καὶ μηδὲν λυποῦ περὶ ὧν
 θλιβερῶν καθ' ὁδὸν [λεγε· ὁδὸν] ὑπέστης· ἄγγελος γὰρ
 δόξης κυρίου χριστιανῶν βασίλισσαν στέφει σε καὶ
 χεὶρ κυρίου ἐπὶ τὴν κεφαλὴν σου. δέξαι ὃ δίδωμί σοι
 μῆλον μετὰ τοῦ μέλλοντός σοι ἐπιδοθῆναι ἐκ χειρὸς
 βασιλέως, ἵνα ὅτε αἱ καταφλυαροῦσαι σου ἔξωθεν τῶν
 θυρῶν τοῦ παλατίου θρηνητικῶς ἀπελαθῶσι, σὺ ταῦτα
 ἐπιδοῦσα τῷ βασιλεῖ καὶ πορφύραν στολισαμένη ἐν
 χρυσορόφῳ ταμείῳ ἐπὶ βασιλικοῦ θρόνου ἐπάνω
 πάντων τῶν γυναικῶν καθεσθήσῃ. Ἡ» τότε λαβὼν ὁ
 βασιλεὺς Θεόφιλος τὰ δύο μῆλα ἐκ χειρὸς Θεοδώρας
 τῆς ἀειμνήστου, κατενώπιον τῆς συγκλήτου ἐπέδωκεν
 αὐτῇ τοῦ βασιλικοῦ ἄρραβῶνος τὸ χρυσοῦν
 δακτυλίδιον. τούτου δὲ γενομένου, εὐθέως καὶ
 παρακρῆμα αἱ τῆς βασιλίσσης Εὐφροσύνης, τῆς
 μητρὸς τοῦ βασιλέως, οἰκειότεραι θεραπαινίδες, αἱ
 σεμνοπρεπῶς βιοῦσαι, ἀνελάβοντο αὐτὴν καὶ μετὰ τῆς
 προσηκούσης τιμῆς ὑπηρέτουν αὐτῇ κοσμίως καὶ
 εὐτάκτως. ἔκτοτε δὲ εἴκοσι καὶ δύο ἡμερῶν
 διελθουσῶν στέφεται ἡ προλεχθεῖσα Θεοδώρα μετὰ
 Θεοφίλου τοῦ βασιλέως ὑπὸ Ἀντωνίου τοῦ
 ψευδωνύμου καὶ βεβήλου πατριάρχου ἢ μᾶλλον
 εἰπεῖν ἀγχωνίου φατριάρχου, τοῦ ἀθλίως καὶ
 φρενοβλαβῶς τὰς ἀγίας καὶ σεπτὰς εἰκόνας
 ἀτιμάσαντος. καὶ βασιλεύει εὐσεβῶς ἡ αὐτὴ Θεοδώρα
 καὶ αὐτοκράτορος σύζυγος γίνεται ἐν τῷ πανσέπτῳ καὶ
 σεβασμίῳ ναῷ στεφθεῖσα τοῦ ἀγίου πρωτομάρτυρος
 Στεφάνου τῆς Δάφνης. οὐκ ὀλίγοι δὲ τῶν τοῦ ἱερατικοῦ

καὶ πολιτικοῦ καταλόγου συνεκρότουν καὶ συνέχαιρον τοῖς βασιλεῦσι ἐπὶ τῇ στεφηφορίᾳ αὐτῶν. Φιλοτιμίας δὲ χάριν δέδωκεν ἡ βασίλισσα τῷ μὲν πατριάρχει χρυσοῦ λίτρας δεκαπέντε, τῇ δὲ συγκλήτῳ λίτρας πεντήκοντα, τῷ δὲ κλήρῳ λίτρας δεκαπέντε· τοὺς δὲ συνεργήσαντας καὶ συνευδοκήσαντας ἐπὶ τῇ στεφηφορίᾳ αὐτῇ αἰσίως καὶ φιλοφρόνως ἐδεξιώσατο.

4. τούτων δὲ οὕτως γινομένων καὶ τελεσθέντων, ἡ αὐγοῦστα Εὐφροσύνη, ἡ μήτηρ Θεοφίλου, μῆνας δέκα ἐν τῷ παλατίῳ διατρίψασα, τῶν πλειόνων φροντίδων καὶ μεριμνῶν ἡμειρομένη ἀπαλλαγῆναι καὶ τὸν ἀτάραχον καὶ ἡσυχαστικὸν βίον ἐπιποθοῦσα, ἰδίᾳ προαιρέσει καὶ οὐκ ἀνάγκῃ τινὶ ἐθελουσίῳ καὶ αὐθαιρέτῳ γνώμῃ κατήλθεν ἀπὸ τοῦ παλατίου καὶ ἐν τῇ τῶν Γαστριῶν μονῇ ἡσύχασεν.

5. ὁ οὖν βασιλεὺς Θεόφιλος τὴν αὐτοκρατορικὴν ἀρχὴν διέπων, τὴν ἀθέμιτον καὶ πονηρὰν τοῦ θεηλάτου καὶ τρισκαταράτου Κοπρωνύμου [p. 261] καὶ τῶν θηριωνύμων καὶ θηριοτρόπων χαλεπὴν καὶ ψυχόλεθρον αἴρεσιν διεδέξατο καὶ, ταύτην ἀναδεξάμενος, οὐδὲν ἥττον ὥφθη τῆς ἐκείνων δυστροπίας τε καὶ τυραννίδος. ταύτην γὰρ ὁ μάταιος κακοφρόνως καὶ φρενοβλαβῶς ἀνεκαίνισεν καὶ τὴν παραπληξίαν τῶν ματαιοφρόνων ἐκείνων καὶ παλαμναίων εἰκονομάχων μιμούμενος, τὴν ἐκ μανιχαϊκῆς λύμης καὶ τυραννίδος μανίαν

ἀναφυεῖσαν, διωγμὸν ἄσπονδον {δὲ} καὶ αὐτὸς κατὰ τῆς ἐκκλησίας τοῦ θεοῦ ἀνερρίπισε, σύμβουλον καὶ συμμύστην καὶ συνίστορα τῆς ψυχολέθρου αἰρέσεως ἔχων καὶ ὁδηγὸν τῆς ἀπωλείας Ἰωάννην τὸν φατριάρχην, μᾶλλον δὲ μαντιάρχην καὶ δαιμονιάρχην, τὸν νέον ὄντως Ἀπολλώνιον ἢ Βαλαάμ ἐν τοῖς καθ' ἡμᾶς χρόνοις κακῶς ἀναφανέντα ἐπὶ τε ἀνοσιουργίαις καὶ λεκανομαντείαις· ἀναξίως γὰρ τοὺς οἶακας τοῦ πατριαρχικοῦ θρόνου ἐγχειρισθεὶς ὁ δεῖλαιος, ὑποβρύχιον ἐποίει τὸ σκάφος τῆς τοῦ θεοῦ ἐκκλησίας· πάσης γὰρ θεοστυγοῦς πράξεως καὶ τερατείας δεινὸς ἦν μύστης καὶ ἐφευρετής· ὑφ' οὗ καὶ τὰ γράμματα παιδευθεὶς τε καὶ ὑπονομευθεὶς, τὴν τε γνώμην κακοβούλως καὶ σφαλερῶς πολιορκηθεὶς ὁ κουφογνώμων καὶ δύστηνος Θεόφιλος, ὑπηρέτης γνήσιος καὶ δόκιμος καὶ τοῦ διαβόλου ἐπιτήδειον ὄργανον γέγονεν. ὦ τῆς παρατροπῆς καὶ ἡλιθιότητος καὶ εἴ τι τούτοις ἕτερον ἔπεται. Οὐκ εἶχον γὰρ χώραν αὐτῶν τε τῶν κρατούντων καὶ τῶν δυσσεβῶν καὶ ἀνοσιουργῶν εἰκονομάχων οἱ ληρώδεις μυθοπλαστίαι, ἀλλὰ φληναφίας καὶ ψευδεπιπλάστου{ς} εἰκαιομυθίας καὶ ἐρεσχελίας ἧσαν πεπληρωμένοι αἱ γραφαὶ αὐτῶν καὶ ἀποκρίσεις· ὥς ἐν ἀγκίστρῳ γὰρ τὸ δέλεαρ προβαλλόμενοι οἱ ἄθλιοι καὶ ταλαίπωροι τοὺς ἀπλουστέρους καὶ ἀμαθεστέρους συνήρπαζον· ὄντως τάφος ἀνεωγμένος ὁ λάρυγξ αὐτῶν καὶ καπνὸς ἀκλύος πλήρης, σκοτίζοντες ὀφθαλμοὺς ἀφρόνων οἱ λόγοι αὐτῶν. τῇ γὰρ ἀνυπαρξίᾳ τοῦ ψεύδους ἐναβρυνόμενοι

τῆς ἀληθείας ἀλλότριοι γεγόνασιν· τούτων δὲ οὕτως
 τολμωμένων παρὰ τῶν τῆς ἀληθείας ἐχθρῶν, ὁ τίμιος
 καὶ ἱερὸς τῶν ὀρθοδόξων σύλλογος ὁρῶν ταῦτα
 τελούμενα καὶ ὅτι παρὰ τῶν νομιζομένων χριστιανῶν
 τοιαῦτα κατατολμῶνται, ἐχαλέπαινε καὶ ἠνιάτο πάνυ
 καὶ πρὸς ἀλλήλους ἔλεγον· «ποῖος ἀνόσιος καὶ
 μοχθηρὸς καὶ αὐθαδεῖας καὶ θρασύτητος εἰς ἄκρον
 ἦκων τολμήσει τοὺς ἐντεθειμένους ὅρους παρὰ τῶν
 μεγαλοφωνοτάτων καὶ θεοδιδάκτων καὶ πολυυμνήτων
 ἀγίων ἀποστόλων καὶ τῶν ἑπτὰ ἀγίων καὶ
 οἰκουμενικῶν συνόδων

[p. 262] παρασαλεῦσαι ἢ παραφθεῖραι μίαν καὶ
 μόνην κεραίαν καὶ μὴ μᾶλλον στέρξαι καὶ ἀσμένως
 ἡσυχάσαι εἰς τὴν θεόπνευστον καὶ ψυχόσωστον αὐτῶν
 διδασκαλίαν, ὥς οἱ βέβηλοι οὗτοι εἰκονομάχοι Ὁ γὰρ
 τοιοῦτον τολμῶν δρᾶν ἢ διδάσκειν ἕτερον, τῆς
 ἐκκλησίας ἵνα ἐξωσθῇ καὶ τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν
 ἀλλότριος γένηται.» καὶ ταῦτα μὲν εἰς τοσοῦτον. ὁ δὲ
 δαίλαιος καὶ ἄθλιος Θεόφιλος, ἀδιόρθωτος μένων,
 πολλὰς καὶ πικραῖς τιμωρίαις, αἰκ[ε]ρίαις τε καὶ
 βασάνοις πολλοὺς τῶν ὀρθοδόξων ὑποβαλὼν
 ὑπερορίαις κατεδίκαζε. ταῦτα ὁρῶντες οἱ ὀρθῶς καὶ
 εὐσεβῶς πολιτευόμενοι καὶ βίον σεμνὸν καὶ θεοφιλῆ
 μετιόντες καὶ ἀρετῇ καὶ ὀρθοδοξίᾳ κεκοσμημένοι,
 εὐχαρίστως καὶ γενναίως ἔφερον καὶ ἐδέοντο τοῦ Θεοῦ
 λύσιν τῶν δεινῶν γενέσθαι· πρώτη γὰρ ἀρετὴ ἡ
 ὀρθόδοξος γνώμη ἐστὶ.

6. κατ' ἐκείνους δὲ τοὺς καιροὺς διέλαμπον ἄνδρες θαυμαστοί τε καὶ εὐλαβεῖς καὶ ζήλου θεοῦ καὶ σοφίας ἔμπλεοι τυγχάνοντες, Ἰωαννίκιος ὁ μέγας σημειοφόρος καὶ ἀξιάγαστος καὶ τρισμακάριστος, ὁ ἐκ τῆς ἐλλάμψεως τοῦ παναγίου καὶ ζωοποιοῦ πνεύματος τὸ τῆς προοράσεως καὶ προγνώσεως μέγα καὶ ὑπερθαύμαστον χάρισμα ἀξιώθεις λαβεῖν παρὰ τοῦ θεοῦ καὶ πολλὰ τοῖς πυνθανομένοις προλέγων τῶν ἐσομένων· Νικηφόρος τε ὁ θεοτίμητος καὶ ἡγιασμένος πατριάρχης, Θεόδωρός τε ὁ ἀοίδιμος καὶ ἡγούμενος τῶν Στουδίου, Μεθόδιος τε ὁ τρισμακάριος καὶ θεσπέσιος ὁμολογητὴς καὶ θερμὸς τῆς ὀρθοδόξου πίστεως ζηλωτὴς, Μιχαήλ τε ὁ ἰσάγγελος καὶ μέγας ὁμολογητὴς καὶ ὁ ἀξιοθαύμαστος καὶ ἡγιασμένος Θεοφάνης ὁ ὁμολογητὴς, ὁ τοῦ Μεγάλου Ἀγροῦ, Θεόδωρός τε καὶ Θεοφάνης οἱ αὐτάδελφοι, οἱ καὶ γραφέντες τὰ πρόσωπα, καὶ ἕτεροι πλεῖστοι τῆς ἀρετῆς καὶ ὀρθοδόξου πίστεως ἀθληταί. οὗτοι πάντες ὑπὲρ τῆς προγονικῆς παρετάσσοντο ἀληθείας καὶ πίστεως καὶ τὰς ἐναντίας ἀπεκρούοντο προσβολὰς καὶ κατὰ πάσης αἰρετικῆς φάλαγγος ἀντεπαρετάσσοντο· ἀντιρρόπους γὰρ κυβερνήτας καὶ φύλακας τῇ μεγέθει τοῦ κλύδωνος δέδωκεν ὁ τῶν ὅλων πρῦτανις Χριστός, ὁ ἀληθινὸς θεὸς ἡμῶν, καὶ τῶν πολεμίων σφοδρότητι τῶν στρατηγιῶν ἀντέταξεν, ἀρετῇ καὶ προσφορᾷ τῇ τοῦ καιροῦ δυσκολία τὰ ἀλεξητήρια ἔδωκε φάρμακα. Θεοδώρα τε ἡ τιμία καὶ εὐσεβεστάτη ἄνασσα τοὺς μὲν ὀρθοδόξους ἐτίμα κρυφίως καὶ φιλοφρόνως ἐδεξιοῦτο,

τοὺς δὲ ματαιόφρονας καὶ θεοβδελύκτους
εἰκονομάχους ἐβδελύσσετο καὶ ἀπεστρέφετο· ἥσχαλλε
δὲ καὶ ἡδημόνει

[p. 263] καὶ ἡθύμει ὃ τι καὶ διαπράξοιτο, ἀλλ' ἐδεδίει
τὸ θυμῶδες καὶ ὀργίλον καὶ σκυθρωπὸν τοῦ ἀνδρὸς
αὐτῆς καὶ τὸ περὶ τὰς τιμωρίας δυσμείλικτον, τὴν τε
τοῦ θυμοῦ σφοδρότητα καὶ τὸ τραχὺ τῆς φωνῆς καὶ
ἀγριώτατον τοῦ προσώπου συστρεφόμενον κατὰ
μικρὸν καὶ πτοουμένη αὐτὸν ἐσιώπα· ἐζήτει δὲ καιρὸν
εὐθετον τοῦ φανερῶσαι καὶ εἰς φῶς ἐξενεγκεῖν τὸν
φιλόθεον αὐτῆς τρόπον καὶ τὴν εἰλικρινῇ καὶ
ὀρθόδοξον πίστιν. ἀλλὰ ὁ φιλάνθρωπος καὶ ἐλεήμων
θεός, ὁ ἀεὶ καὶ διὰ παντὸς κηδόμενος τῆς σωτηρίας
τῶν ἀνθρώπων καὶ πρὸς τὸ συμφέρον πάντα
οἰκονομῶν καὶ προνοούμενος, οὐ παρεῖδεν αὐτῆς τὴν
ἀγαθὴν πρόθεσιν ἀλλὰ τὴν ἀμώμητον καὶ ψυχόσωστον
ὀρθοδοξίαν καὶ ἀναστήλωσιν τῶν ἀγίων καὶ σεπτῶν
εἰκόνων μετὰ μικρὸν δι' αὐτῆς ἐφάνέρωσε, καθὼς
παρακατιῶν σαφέστερον δηλωθήσεται.

7. τῷ οὖν πέμπτῳ χρόνῳ τῆς βασιλείας τοῦ ἀφίλου
Θεῷ Θεοφίλου, ἐν δυνάμει βαρεῖα οἱ παμμίαροι καὶ
ἀκάθαρτοι Ἀγαρηνοὶ πρὸς τὴν πατρίδα αὐτοῦ, τὸ
Ἀμώριον λέγω, παρεγένοντο καὶ κραταιῶς
ῥωρυωμένην αὐτὴν εὐρόντες καὶ κατησφαλισμένην
πάνυ καὶ ὑπὸ στρατηγῶν ὀκτῶ μετὰ τῶν λογάδων
αὐτῶν καὶ στρατευμάτων φρουρουμένην, ταύτην δι'
ἡμερῶν ιε' τοῦ Αὐγούστου μηνὸς ἐκπορθήσαντες καὶ

δορυάλωτον εἰληφότες ἡχμαλώτευσαν τελείως· καὶ ἀνηρέθη χριστιανῶν πλῆθος ἄπειρον καὶ ἄλλο δὲ πλῆθος αἰχμαλώτων ἅμα τῶν ἀγίων καὶ ἐνδόξων τοῦ Χριστοῦ μβ' νεοφανῶν μαρτύρων ἀπηνέχθη ἐν Συρίᾳ. ὥσαύτως καὶ πλήθη πλοίων αὐτῶν ἐξελθόντα τὰς Κυκλάδας νήσους ἡρήμωσαν καὶ τὴν Κρήτην καὶ Σικελίαν παρέλαβον· καὶ ἡ Κωνσταντινούπολις ἐκαύθη ἐκ τοῦ ψύχους καὶ τοῦ μεγάλου καὶ βαρυτάτου χειμῶνος, ὅτι πολὺς καὶ ἀγριώτατος καὶ δριμύτατος χειμὼν γέγονεν καὶ λιμὸς ἰσχυρὸς, αὖχμοί τε καὶ ἀέρων φλογώσεις καὶ δυσκρασίαι καὶ ἀνωμαλῖαι, προσεπιτούτοις δὲ καὶ σεισμοὶ φοβεροὶ καὶ ἐπάλληλοι τὴν πολλὴν καὶ ἄμετρον ἀπελέγχοντες τοῦ κρατοῦντος μοχθηρίαν καὶ κακοδοξίαν. εἰς τοσαύτην γὰρ ἀφιλοθεΐαν καὶ ἀπόνοιαν ἐξώκειλεν ὁ βασιλεὺς, ὥστε καὶ τὴν τοῦ τρισκατάρτου Κοπρωνύμου καὶ τῶν θηριωνύμων θεοστυγῇ ἀνοσιουργίαν ὑπερακοντίσαι.

8. οὕτως οὖν ὁ ἀνόσιος καὶ ἀλιτῆριος Θεόφιλος δρῶν καὶ πράττων, δύο καὶ δέκα χρόνους καὶ μῆνας τρεῖς τῆς βασιλείας κρατήσας,

[p. 264] δυσεντερικῇ νόσῳ περιπεσὼν τοιοῦτῳ τρόπῳ τὸν τῇδε μετῆλθε βίον. θνήσκοντι γὰρ αὐτῷ ἀνέφχθη τὸ στόμα αὐτοῦ μέχρι τοῦ φάρυγγος, καὶ ψυχορραγοῦντος τούτου ὀδυνηρῶς ἡ αὐγοῦστα Θεοδώρα ἐπωλόλυξεν· εἶτα, μικρὸν ἀφυπνώσασα, βλέπει τὴν ὑπεραγίαν Θεοτόκον ἐν ἀγκάλαις τὸ βρέφος σταυροφοροῦν βαστάζουσιν καὶ κυκλάδα

φοβερὰν ὥραιομόρφων ἀγγέλων τῷ βασιλεῖ Θεοφίλῳ διὰ τὰς ἁγίας καὶ σεπτὰς εἰκόνας σφοδρῶς ὀνειδιζόντων καὶ συνεχῶς τυπτόντων. καὶ τούτων οὕτω γινομένων ἐπὶ ὥραν ἱκανήν, ἐλάλησεν ὁ βασιλεὺς Θεόφιλος τὴν κεφαλὴν συχνῶς ἐπικλίνων ἔνθεν κάκειθεν καὶ λέγων ὀδυνηρῶς· «οὐαὶ μοι τῷ ἀθλίῳ διὰ τὰς εἰκόνας τύπτομαι, διὰ τὰς εἰκόνας μαστίζομαι.» καὶ ἦν φοβερὸν καὶ παράδοξον ὑπὸ τῶν παρισταμένων καὶ κλαιόντων αὐτῶν τὸ θεωρούμενον ἄκουσμα· καὶ τοῦ μὲν βασιλέως ὀλονύκτως οὕτω βοῶντος καὶ λέγοντος, τῆς δὲ βασιλίσσης ἦν ἡ διάνοια καὶ ὁ νοῦς πρεσβεύουσα σὺν δάκρυσιν πρὸς τὴν ὑπεραγίαν Θεοτόκον ἐγρηγορότως ἀνατεθείσης, Θεόκτιστος δέ, ὁ καὶ κανίκλειος, δραμὼν περιεβάλλετο διὰ τὸν φόβον τοῦ βασιλέως ὃ εἶχεν ἐγκεκρυμμένον ἐγκόλπιον· ἀπορία δὲ τῷ βασιλεῖ συνέχοντι ἐπὶ πολὺ τυπτομένῳ καὶ τῇδε κάκεισε προσβλεπομένῳ τοῖς κλαίουσι, βλέπει τὸ τοῦ ἐγκολπίου τενάντιον ἐν τῷ τραχήλῳ αὐτοῦ τὴν ἁγίαν καὶ ἀπαράλλακτον εἰκόνα τοῦ ὑψίστου ἐμφαίνοντα, ὃν συχνότερως δακτυλοδεικτῶν ὁ βασιλεὺς, βίᾳ τούτῳ νεύων, πρὸς ἑαυτὸν ἐλθεῖν ἐπαρετάσσετο. τούτου δὲ φεύγοντος διὰ τῆς ἁγίας εἰκόνης τὸν φόβον, μᾶλλον κρατηθεὶς δι' ἐτέρων χειρῶν, φόβῳ πολλῷ τῷ βασιλεῖ ἐπλησίασε, μὴ δυνηθεὶς ἀποκρύψαι τὸ σέβας· καὶ τῶν μὲν νομισάντων ὅτι τὰς τρίκας αὐτοῦ τῖλαι κελεύει, ἐνέβαλον αὐτὰς ἐν ταῖς χερσὶν αὐτοῦ. τοῦ δὲ δοκοῦντος κεφαλικῶς κολασθῆναι, καθήψατο ὁ δάκτυλος τοῦ

βασιλέως τὸ τενάντιον πρὸς τὸ ἑαυτοῦ χεῖλος τοῦτο
 ἐφέλκων· καὶ δὴ τεθέντος τοῦ τεναντίου ἐν τοῖς
 χείλεσιν αὐτοῦ καὶ ἐν τῷ στόματι τὴν τοῦ σωτῆρος
 ἡμῶν καὶ θεοῦ εἰκόνα, τὴν ἁγίαν καὶ σεβασμίαν
 φέροντος, ὡς εἴρηται, παρακρήμα, ὃ τοῦ παραδόξου
 θαύματος, προσήλθον καὶ ἠνώθησαν τὰ χεῖλη αὐτοῦ ἐξ
 ἑκατέρων διεστῶτα, τὰ παραχαράζαντα τῆς ἐκκλησίας
 τὰ δόγματα καὶ πολλὰ φληναφήσαντα κατὰ τῶν ἁγίων
 καὶ σεπτῶν εἰκόνων. τούτου δὲ τοῦ ἐξαισίου τοῦ
 ἐκπληκτικοῦ θαύματος οὕτω γενομένου, κατέπαυσε
 παρευθὺ ὁ τοῦ λάρυγγος αὐτοῦ ἠγριωμένος φάρυγξ
 καὶ ἡ βασιλικὴ μορφή καὶ ἡ ὄψις ἀνανεώθη [λεγε·
 ἀνανεώθη], ἐσίγησαν δὲ καὶ αἱ κραυγαὶ
 [p. 265] τοῦ βασιλέως καὶ τῶν ἀλγηδόνων
 ἀνύπ<ο>ιστοι κολάσεις καὶ τιμωρίαι· ὅθεν καὶ
 παρακρήμα ἀφύπνωσε, πεισθεὶς ἀκριβῶς ὅτι πάνυ
 ἐστὶν καλὸν καὶ ψυχωφελὲς τὸ σέβεσθαι καὶ τιμᾶν καὶ
 προσκυνεῖν τὴν ἁγίαν καὶ σεβασμίαν εἰκόνα τοῦ
 κυρίου καὶ θεοῦ καὶ σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ καὶ
 τούτου παναγίας μητρὸς καὶ πάντων αὐτοῦ τῶν ἁγίων,
 ἄρχουσας ὁδὸν θεότητος μυστικῶς τελουμένην.

9. τούτων δὲ οὕτως προβάντων, μετὰ τινος ἡμέρας
 ἀποπνεύσας ὁ βασιλεὺς Θεόφιλος ἐκοιμήθη ἐν
 εἰρήνῃ. μετὰ δὲ τὴν τελευτὴν Θεοφίλου ἐβασίλευσε
 Μιχαὴλ ὁ υἱὸς αὐτοῦ, πέντε ἡμισυ ἐτῶν ὑπάρχων, μετὰ
 Θεοδώρας τῆς μητρὸς αὐτοῦ. ἐν τῇ οὖν αὐτοκρατορίᾳ
 Μιχαήλ, Ἀποδινάρ, ὁ τῶν βεβήλων καὶ θεοβδελύκτων

Ἀγαρηνῶν φύλαρχος, ἐκ πολλῶν χρόνων παρασκευαζόμενος ἐν δυνάμει μεγάλη καὶ βαρεία σφόδρα μετὰ πλοίων φοβερῶν τετρακοσίων καταπλήκτων ἤρχετο κατὰ τῆς θεοφρουρήτου Κωνσταντινουπόλεως. ἀλλὰ τοῦτον ἡ μεγάλη καὶ ἄμαχος καὶ παντοκρατορική καὶ ὁμοούσιος τριάς, ἡ μία θεότης καὶ βασιλεία, δι' ἧς καὶ διασώζεται καὶ κυβερνητικῶς πρὸς τὸ συμφέρον οἰκονομεῖται πάντα τὰ ὀρατὰ καὶ ἀόρατα, καὶ διὰ δυνάμεως καὶ εὐπροσδέκτων πρεσβειῶν τῆς ἀειπαρθένου θεοτόκου Μαρίας, εἰς τέλος ἠφάνισε τὸν ἀλάστορα καὶ διώλεσε, πάντων τῶν φοβερῶν καὶ καταπλήκτων ἐκείνων πλοίων αὐτάνδρων συντριβέντων ἐν ἀκρωτηρίῳ τῶν Κιβεριωτῶν εἰς τὰ λεγόμενα Χελιδόνια, ἐπτὰ καὶ μόνον διασωθέντων ἐν Συρίᾳ καὶ ἀπαγγειλάντων τὴν τῶν Ῥωμαίων νίκην καὶ σωτηρίαν καὶ τὴν ἑαυτῶν ἥττάν τε καὶ πανωλεθρίαν.

10. ὁ οὖν βασιλεὺς Μιχαὴλ τὴν πατρώαν βασιλείαν σὺν τῇ μητρὶ Θεοδώρα, ὡς ἀνωτέρως εἴρηται, διαδεξάμενος, τὴν μὲν θεοστυγῇ καὶ ψυχοβλαβῇ καὶ βέβηλον τῶν εἰκονομάχων αἵρεσιν διεκρούσατο καὶ ἀνεθεμάτισε, τὴν δὲ ἔκπαλαι θεοφιλῇ καὶ θεοβράβευτον ἱεράν τε καὶ ψυχόσωστον καὶ ὀρθοτάτην πίστιν κραταιώσας καὶ βεβαιώσας παρρησιαστικῶς ἀνεκήρυξε, προτροπῇ καὶ παραινέσει καὶ διδαχῇ τῆς τιμίας καὶ ἀγίας αὐτοῦ μητρὸς Θεοδώρας. εἰ γὰρ καὶ νήπιος ἐτύγχανε τῇ

σωματικῇ ἡλικίᾳ ὁ βασιλεὺς Μιχαήλ, καθὼς ἀνωτέρως εἴρηται, πέντε γὰρ ἡμισυ ἐτῶν ὑπῆρχεν, ἀλλ' ὁ ἐκ στόματος νηπίων καὶ θηλαζόντων καταρτίσας αἶνον θεός, αὐτὸς καὶ τοῦτον παρεσκεύασε τὴν ἀλήθειαν τοῦ θείου

[p. 266] δόγματος ἀνυμνήσαί τε καὶ φανερώσαι καὶ τρανότερον κρατῦναι πρὸς αἶνον καὶ δόξαν τοῦ δι' ἄκραν εὐσπλαγχνίαν καὶ φιланθρωπίαν σαρκωθέντος θεοῦ λόγου καὶ τοῖς ἀνθρώποις ἐπὶ γῆς ὀφθέντος καὶ συναναστραφέντος. τοιγαροῦν, θεοκυβερνήτῳ βούλῃ καὶ βασιλικῇ προστάξει πάντων τῶν ἁγίων καὶ ὀρθοδόξων πατέρων καὶ θεηγόρων ἀσκητῶν καὶ ὁμολογητῶν, ἢ τῶν ἀνοσίων καὶ δυσσεβῶν εἰκονομάχων κάκιστος καὶ πονηρὰ αἵρεσις ἀκριβῶς ἐλεγχθεῖσα καὶ τὰ μάταια καὶ βδελυρὰ ταύτης ληρήματα διαρρήδην ἀνατραπέντα, ἐλευθερία καὶ ὀρθοδοξία διέλαμψε πάσῃ τῇ οἰκουμένῃ. καὶ τὰ λυμαντικὰ θηρία ἠφανίσθησαν καὶ τῆς ὀρθοδοξίας ὅρος καὶ λόγος ἐξανέτειλε παντὶ τῷ κόσμῳ, ὥσπερ ἔκ τινων μυχῶν καὶ δυσδιεξοδεύτων λαβυρίνθων καὶ σκοτεινῶν βαράθρων, καὶ ὀρθοδοξία γέγονε τελεία πᾶσι τοῖς εὐσεβῶς σεβομένοις τε καὶ προσκυνοῦσι τὰς ἁγίας καὶ σεπτὰς εἰκόνας τῇ πρώτῃ κυριακῇ τῶν ἁγίων νηστειῶν· τῆς γὰρ ἀληθοῦς θεογνωσίας ἡ χάρις ἐξανέτειλεν ἐν ὅλῳ τῷ κόσμῳ καὶ καιρὸς εὐνομίας καὶ εἰρήνης καὶ ἀγαθοεργίας ἀνέστηκεν παντὶ τε καὶ πανταχοῦ, καὶ γαλήνη τοῦ λοιποῦ καὶ ἀταραξία ἐμπολιτεύεσθαι ἐθεσπίσθη παρά τε τῶν ὀρθοδόξων

καὶ μεγάλων βασιλέων καὶ παρὰ τῶν ὁσίων καὶ
 τρισμακαρίων πατέρων, Ἰωαννικίου τε φημὶ καὶ
 Ἀρσακίου, Ἡσαΐου καὶ Μεθοδίου καὶ ἑτέρων πολλῶν
 τῶν τότε ἐπ' αὐτῷ συναχθέντων. τότε τοίνυν καὶ ὁ
 προλεχθεὶς τῆς κακωνύμου καὶ ψυχοβλαβοῦς
 αἵρέσεως ἑξάρχος καὶ διδάσκαλος Ἰωάννης, ὁ
 δύστηνος καὶ ἀλιτῆριος μαντιάρχης, ἀτίμως ἐκ τοῦ
 πατριαρχικοῦ ἐκβάλλεται θρόνου καὶ ἀναθεματίζεται
 σὺν τοῖς ὁμόφροσιν αὐτοῦ διώκταις καὶ ὑβρισταῖς, τοῖς
 δίκην ἀνημέρων καὶ λυμαντικῶν θηρίων τὸ ποῖμνιον
 λυμνημένοις, δικαίως καὶ θεοκρίτως. ἀντεισάγεται
 δὲ χάριτι θεία καὶ προνοία Χριστοῦ τοῦ ἀληθινοῦ θεοῦ
 ἡμῶν καὶ κοινῇ ψήφῳ πάντων τῶν ὀρθοδόξων
 Μεθόδιος ὁ ἀοίδιμος ὁμολογητὴς καὶ τῆς ὀρθοδοξίας
 πρόμαχος, ὅστις πᾶσαν τοῦ διαβόλου, τοῦ ἀεὶ
 βασκαίνοντος τὸ γένος ἡμῶν, τὴν ὀλέθριον κατὰ τῶν
 ἱερῶν εἰκόνων μεθοδεῖαν καὶ τὴν βέβηλον κενοφωνίαν
 τῶν αἵρεσιάρχων καὶ φοιτητῶν τῆς ἐκείνων
 κακον<ο>ίας καὶ φρενοβλαβείας ἄριστα καὶ
 σαφέστατα ἀνατρέψας καὶ διελέγξας, τὴν ὀρθόδοξον
 καὶ ἀμώμητον ἡμῶν πίστιν ἐπεκύρωσε καὶ ἀνεκήρυξε·
 καὶ διὰ τοῦτο πολλοὺς μὲν καὶ ἄλλους προϋπέστη
 διωγμοὺς καὶ κινδύνους, πολλὰς τε λυπηρὰς
 περιστάσεις καὶ τιμωρητικὰς βασάνους παρὰ τε τῶν
 βεβήλων εἰκονομάχων καὶ τοῦ ἀλιτηρίου Θεοφίλου·
 καὶ ταῦτα γενναίως καὶ μαρτυρικῶς μεθ' ὑπομονῆς
 [p. 267] ἔφερεν, εὐχαριστῶν τῷ φιλανθρώπῳ θεῷ. τίς
 γὰρ ἀριθμήσειε τοὺς πολλοὺς καὶ ποικίλους καὶ

ἐπαλλήλους διωγμοὺς καὶ πειρασμοὺς, οὓς ὑπέστη, τοὺς τε βαθυτάτους βοθύνους καὶ τὰς ἀπρεπεῖς καὶ ζοφώδεις στενομονίας, τὰς τε πνιγηρὰς καὶ тарταρώδεις κατακλήσεις [λεγε· κατακλείσεις], τῶν τε ἀναγκαίων τὴν στέρησιν καὶ τῶν φίλων καὶ ὁμοπίστων καὶ συγγενῶν, ὥς ἀνέτλη γενναίως τε καὶ προθύμως ὁ μακάριος, ὑπομονὴ τοῖς φερεπόντοις καὶ σιωπῶσα παραίνεσις πρόδηλος γενόμενος. οὕτως τοίνυν ὁ ἀξιάγαστος καὶ ἡγιασμένος τῆς ἐκκλησίας Μεθόδιος, εὐδοκία τοῦ φιλανθρώπου θεοῦ καὶ συνεργεία τῆς εὐσεβεστάτης βασιλίσης Θεοδώρας καὶ τῶν ὁσίων, ὥς ἔφημεν, πατέρων, παραλαβὼν τὸ τοῦ Χριστοῦ ποίμνιον, ἐπὶ νομᾶς ζωῆς αἰωνίου τοῦτο ὡδήγει· καὶ ὁ οἶκος τοῦ θεοῦ καὶ τὸ σύστημα τῶν ὀρθοδόξων ἐπορεύετο, χαίρων ἐν ὁσιότητι καὶ δικαιοσύνῃ καὶ θείᾳ δυνάμει, καὶ σαφῶς ἐκραταιοῦτο καὶ διέλαμπεν. ὁ δὲ τῶν δυσσεβῶν καὶ ἀνοσιουργῶν αἰρετικῶν σύλλογος, καὶ Ἰουδαϊκὴ τῷ ὄντι σπεῖρα καὶ συμμορία, κατησχύνετο καὶ κομιδῇ ἡσθένει, προφανῶς ἐπιστομιζομένη καὶ ἀνατρεπομένη καθ' ἐκάστην ἡμέραν. ὅθεν καὶ παραυτίκα διὰ βασιλικῆς προσταξέως ἀνεκλήθησαν ἅπαντες καὶ ἀνείθησαν τῶν δεσμῶν οἱ ἐν ἐξορίᾳ ὄντες καὶ πικραῖς φυλακαῖς πατέρες, ἅμα καὶ τὸ πλῆθος τῶν μοναζόντων καὶ μέντοι καὶ τῶν εὐσεβῶν κοσμικῶν οὐκ ὀλίγοι, ὧν ὁ δυσσεβῆς Θεόφιλος τυραννικῶς τὰς ὑπάρξεις ἀφελόμενος ἀκρωτηριάσας περιώρισεν, ἄλλους δὲ μὴ πειθομένους τοῖς χλευαστικοῖς καὶ ἀπατηλοῖς αὐτοῦ

λόγοις τιμωρήσας πικρῶς φρουρεῖσθαι προσέταξεν· οὗτοι δὲ πάντες ἔκτοτε ἐν ἀδείᾳ καὶ χαρμονῇ διῆγον, αἰνοῦντες καὶ δοξάζοντες τὸν Θεόν. ἡ δὲ τιμία καὶ φιλάγαθος αὐγοῦσα Θεοδώρα, ὁρῶσα τὴν ὀρθόδοξον πίστιν τῶν χριστιανῶν ἀνθοῦσαν καὶ διαλάμπουσαν, ἔχαιρε καὶ ἡγαλλιᾶτο πάνυ καὶ θυμηδίας καὶ εὐφροσύνης ἐπληροῦτο· συνέχαιρε δὲ καὶ συνεκρότει ἐπὶ τούτοις τῇ αὐγούσῃ καὶ Θεόκτιστος ὁ λογοθέτης, ὁ καὶ κανίκλειος, θερμὸς τῆς ὀρθοδόξου πίστεως ζηλωτὴς τυγχάνων, πρὸς ὃν ἐχθρωδῶς διακείμενος Βάρδας, ὁ καῖσαρ καὶ ἀδελφὸς τῆς εὐσεβεστάτης καὶ θεοστέπτου Θεοδώρας τῆς βασιλίδος, ἀνείλεν αὐτὸν ἀδίκως. ἔκτοτε οὖν ἡ ἁγία καὶ φιλευσεβὴς βασίλισσα Θεοδώρα οὐκ ὀλίγους ᾤκτειρεν καὶ εὐεργεσίας ἡμείβετο τῶν εἰς αὐτὴν καταφευγόντων ἀπὸ ἐμφύτου ἀγαθοεργίας καὶ φιλαγάθου γνώμης καὶ συμπαθοῦς προαιρέσεως, πολλοῖς εἶδεσιν ἀρετῆς λαμπруνομένη.

11. οὕτως οὖν αἰσίως καὶ πρεπόντως τὸ ὑποχείριον οἰκονομοῦσα ἡ μακαρία Θεοδώρα καὶ ἐν τῷ παλατίῳ τέσσαρας καὶ δέκα χρόνους ἀπὸ [p. 268] τῆς αὐτοκρατορίας αὐτῆς μετὰ τοῦ υἱοῦ αὐτῆς Μιχαὴλ ποιήσασα, εἰς ἔχθραν ἐλθοῦσα μετὰ Βάρδα, τοῦ γεγονότος καίσαρος τοῦ καὶ προμνημονευθέντος ἀδελφοῦ αὐτῆς, διὰ τὴν ἄδικον σφαγὴν τοῦ προμνημονευθέντος ὁμοίως Θεοκτίστου τοῦ λογοθέτου, ἄκουσα καὶ μὴ βουλομένη, κατήλθεν ἀπὸ τοῦ παλατίου ἐν τῇ μονῇ τῶν Γαστριῶν μετὰ τῶν

τεσσάρων θυγατέρων αὐτῆς, Πουλχερίας, Θέκλας, Ἀναστασίας καὶ Ἄννης· καὶ τὰς μὲν τρεῖς θυγατέρας αὐτῆς ὁ βασιλεὺς Μιχαὴλ ἀπέκειρεν καὶ τὸ μοναχικὸν καὶ ἅγιον σχῆμα περιέβαλεν καὶ ἐν τῇ τῶν Καριανοῦ μονῇ προσέταξεν εἶναι, τὴν δὲ μητέρα αὐτοῦ, τὴν εὐσεβεστάτην ἄνασσαν Θεοδώραν, μετὰ Πουλχερίας τῆς θυγατρὸς αὐτῆς ἐν τῇ προειρημένη τῶν Γαστριῶν μονῇ εἶναι παρεκελεύσατο· καὶ ταῦτα μὲν οὕτω γέγονεν ἐν τοῖς χρόνοις ἐκείνοις· Μιχαὴλ δὲ μόνος ἐκράτησε χρόνους ἰδ' καὶ ἐσφάγη παρὰ Βασιλείου πατρικίου καὶ παρακοιμωμένου αὐτοῦ ἐν τῷ παλατίῳ τοῦ ἁγίου Μάμαντος, χρόνων ὧν εἴκοσι ἑννέα.

12. ἀλλὰ τί πρὸς ταῦτα ἢ καλὴ ὄντως ἐκείνη μήτηρ καὶ σώφρων παιδαγωγὸς οὐκ ἀναβάλλεται τῆς βασιλείας ἐξεστηκυῖα, οὐδὲ τὸ ἄρχειν ὑπὸ τοῦ ἀνδρὸς καταπιστευθεῖσα τὸ ἄρχειν ἐπιζητεῖ, καίπερ τὸ πλῆθος [λεγε· τοῦ πλήθους] τῆς συγκλητικῆς τάξεως ταύτην ἐπιζητούντων, ἀλλὰ πρὸς ἑαυτὴν μετακαλεσαμένη τὸν παῖδα, τοιαύτας ὑπὲρ τοῦ κοινοῦ αὐτῷ διετίθει τὰς γνώμας καὶ τὰ συμφέροντα ἐπεδίδασκε τῷ υἱῷ, «ἐγὼ μὲν» λέγουσα «ὃ τέκνον ἐμὸν καὶ θεοῦ δῶρημα, τῆς τοῦ λαοῦ προνοίας νῦν ἀπαλλαττομένη προσέχειν ἑμαυτῇ ἀρκεσθήσομαι, σοῦ τε καὶ τῶν ἄλλων ἐμῶν τέκνων ὑπερευχομένη· σὺ δὲ ὄρα, ὅπως ὑπὸ Θεοῦ τῆς τοῦ λαοῦ ἐπιστάσις ἡξίωσαι εὖ μάλα σαφῶς ἐπιστάμενος, ὥς δι' αὐτοὺς ἡμεῖς μᾶλλον κεκλήμεθα ἢ αὐτοὶ δι' ἡμᾶς, τὰ μὲν βραβεῖα τοῖς ἀξίοις

φιλοδωρούμενος κατὰ τὸ πρέπον, τὴν δὲ δίκην τοῖς ὑπευθύνοις εὐσεβῶς καταψηφίζόμενος. καὶ τὰ μὲν κατ' ἐμὲ τοσαῦτα καὶ τοιαῦτα· δῶη δέ σοι ὁ θεὸς ἄνωθεν, ἐξ οὗ τὸ ἄρχειν, τὸν ἀρχικὸν τουτονὶ πλοῦν καλῶς διασώσασθαι τῷ οἴακι τῆς δικαιοσύνης τὴν κοσμικὴν ταύτην ναῦν διιθύνοντι καὶ πνεῦμα<τι> τῆς σωτηρίας ἐπιπνεομένῳ.» τοσαύταις παραινέσεσι μητρικῶς τὸν παῖδα στηρίζασα καὶ τὰς εὐχάς, ὥσπερ τινὰ ἄλλον μητρικὸν κλῆρον παρασχομένη, ἰδίως ἔξω τῶν βασιλείων κεκάθηκεν [λεγε· κεκάθικεν]. εἶτα, ἐπειδὴ τῶν βασιλικῶν φροντίδων ἀπήλλακται, ὥ τοῦ θαύματος, γίνεται ὥσπερ τοῖς βασιλεῦσι πρότερον τύπος, οὕτω καὶ τοῖς ἄλλοις μετὰ τὴν βασιλείαν γνωρίζεται. τίς γὰρ ἡσυχάζουσιν ὑπηρέτις ὡς αὕτη [p. 269] δόκιμος καὶ πόρρωθεν ἐχρημάτιζεν καὶ κοινωνὸν αὐτὴν τε καὶ τὰ τέκνα τῆς ἐκείνων εὐχῆς ἐποίησατο τίς τράπεζαν προὔθηκε πεινῶσι δαψιλεστέραν ἐκείνης ἢ νοσοῦσι τὴν ἐπίσκεψιν ἐχαρίσατο ἢ φρουρὰς μᾶλλον ἐκένωσεν ἢ περιέβαλε χιτῶνας πλήθη γυμνητευόντων ἢ δάνειον ἐκούφισεν ἢ γῆς ἀλλοτρίας τοὺς οἰκείους ἀνεκαλέσατο τίς δὲ μᾶλλον ὄρασιν τε καὶ ἀκοὴν καὶ τὰς ἄλλας αἰσθήσεις τῷ θεῷ καθιέρωσεν καὶ τὸν νοῦν ὁρᾶν θεὸν κατὰ τὸν Ἰσραὴλ παρεσκεύασεν καί, ὥσπερ τινὰ στήλην ἀθάνατον, ἔμπνουν εἰκόνα ἑαυτὴν ἀνεστήσατο τοῖς μὲν νέοις τὴν οἰκείαν ἀναστείλασα [λεγε· ἀναστηλοῦσα] νεότητα, τοῖς δὲ τὴν μέσσην ἄγουσιν ἡλικίαν τὸν ἐκείνης τελευταῖον χρόνον, τοῖς δὲ παλαιοῖς καὶ τὴν

ἡλικίαν προβεβηκόσι τὴν πρὸ τῆς ἡλικίας
 πρεσβυτικὴν σύνεσιν, καὶ σιτοδοτεῖ μὲν μετὰ τοῦ
 Ἰωσήφ καὶ φυλάττει τὴν σωφροσύνην καὶ ὑποδέχεται
 τὴν τριάδα μετὰ τοῦ Ἀβραάμ, οὐ κατὰ τὴν οἰκίαν
 ἐπισκιάζουσιν ἀλλὰ κατὰ τὴν καρδίαν αὐτῆς
 ἐνοικιζομένη<ν>, μετὰ τοῦ Ἰὼβ ἀνοίγει τὰς θύρας καὶ
 ψάλλει νυκτὸς καὶ ἡμέρας τὰ τοῦ θεοῦ δικαιώματα
 μετὰ τοῦ Δαβὶδ καὶ νίπτει τοὺς πόδας τῶν μαθητῶν
 καὶ κηρύσσει μετὰ τῶν ἀποστόλων τὸ εὐαγγέλιον καὶ
 μετέχει τῶν μαρτυρικῶν ἀγώνων, αἱμάτων χωρὶς
 συμπαθοῦσα τοῖς μάρτυσι, καὶ δικαιοῦται παρὰ
 Χριστοῦ καὶ λαμβάνει τὸν στέφανον ἐν οὐρανοῖς
 ἄφθαρτον τέλος τετυχηκυῖα Χριστοῦ ἐπειδὴ δὲ τῆς
 κατ' αὐτὴν τελευτῆς ἐμνήσθην, καλὸν εἶη καὶ τῶν τότε
 συνεπιμνησθῆναι διηγημάτων, ὅσους τε αὐτὴ λόγους
 τοῖς παισὶ προετίνειτο καὶ ὅσους πρὸς τοὺς οἰκέτας ἐν
 αὐτῷ τῷ καιρῷ τῆς ἐξόδου, διδασκαλίας ἕνεκα,
 κατεβάλλετο. καὶ πρῶτον μὲν πρὸς τὰ τέκνα ἔφη·
 «ἰδοὺ» φησὶν «ὧ τέκνα ἐμὰ καὶ γαστρὸς τῆς ἐμῆς
 κυήματα εὐκλεῆ, ὁ τῆς ἀναλύσεώς μου καιρὸς
 ἐφροσθήκει καὶ με τὰς ἀκοὰς ἐπιστήσατε καὶ τελευταῖον
 λοιπὸν ἀκούσατε λόγον. ὁ μὲν γὰρ τάφος ἡντρέπισται
 καὶ τὰ ἐντάφια ἐν χερσὶ τῶν κηδεύειν μελλόντων καὶ
 συμπαθὲς δάκρυον συνελαύνεται πρὸ προσώπου
 χεόμενον, φίλων τε καὶ χορεῖται κύκλωθεν
 περιῖστανται ἐκτραγωδοῦσαι τὴν τελευτὴν καὶ οἶκος
 ὅλος τῇ κλίνῃ ὑποκαθήμενος οἰμώζει πικρῶς καὶ
 κόπτεται τὴν μετὰ μικρὸν ἐσομένην ἀποδημίαν.

Μέμνησθέ μου, τέκνα φίλτατα, τῶν πολλῶν κόπων καὶ πόνων καὶ τῶν καθ' ἑκάστην διδασκαλιῶν, μεθ' ὧν ἐξεθρεψάμην ὑμᾶς· μέμνησθε τῶν στεναγμῶν τῆς ἐμῆς πολυδύνου καρδίας, ὅσοις τε δάκρυσι τὸν Θεὸν ἐξευμένισα καὶ ὅσαις προσεκαρτέρησα παννυχίοις λιταῖς τῆς ὑμῶν κατὰ Θεὸν προκοπῆς ἔνεκα, καὶ πόδας μὲν ἁγίων κατησπασάμην, πανταχοῦ δὲ πρεσβείας ἐναποστέλλουσα οὐ [p. 270] διέλιπον, ἵνα ὑμεῖς πρεσβείας τῶν ἐκλεκτῶν τύχητε καὶ ὥσπερ μοι ἔτι περιούση ἐν τῷδε τῷ βίῳ εἰς ὑπακοὴν ἐξεγγίνεσθε, οὕτω δὴ δυσωπῶ καὶ μετὰ τὴν ἐμὴν ἀνάλυσιν τοῖς ἐμοῖς λόγοις ἐμ<μ>εῖναιτε καὶ διδάγμασι· μὴ ἀμελήσητε τῆς πρὸς Θεὸν ἀγάπης, καὶ τῶν συνήθων εὐχῶν μὴ ἐνδώσητε μηδὲ τῆς πρὸς τὸν πλησίον ἐπιλάθησθε σχέσεως, μὴ χεῖρας ἀδίκους ἢ λοῖδορον γλῶσσαν κατὰ τοῦ πλησίον ἐπανατείνητε, εἰ καὶ παντὸς ἀγαθοῦ ἐκορέσθητε καὶ βασιλείας μὲν ἀπηλαύσατε, χρυσῷ δὲ περιελάμφθητε, καὶ λίθοις πολυτελέσι κατεκοσμήθητε καὶ πλῆθος ὑμῖν χρημάτων καὶ ἀνδραπόδων εἰς ὑπηρεσίαν δεδώρηται, εἰδυῖαι ὡς πέρας ἐκάστῳ ἐπακολουθεῖ τῆς παρούσης ζωῆς, αἰωνία δὲ τῶν ἀγγέλων ἐπαγγέλλεται ἡ ἀπόλαυσις, εἴ γε τὰ τῷ Θεῷ δόξαντα ἐκτελέσωμεν. Διὰ τοῦτο πρὸς τὰ ἄνω σκοπεῖτε, τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν ζητεῖτε, σκορπίζουσαι τοῖς ἐνδεέσι τὸν πλοῦτον, ἵν' αὐτὸν ἔξοιτε [λεγε· ἔζητε] ἐν οὐρανοῖς συναγόμενον· οὐδεμίαν γὰρ ὠφέλειαν ἡμῖν ἢ πρὸ ὀλίγου συνεισήνεγκε βασιλεία καὶ ἡ κενὴ δόξα καὶ ὁ

λαμπρὸς πλοῦτος, εἰ μὴ καὶ μᾶλλον ἡμᾶς ἐτυράννησεν καὶ πρὸς τὴν θεῖαν μελέτην τὸν νοῦν διετάραξε καὶ που καὶ συμφορὰς πολλάκις ἐπήγαγεν· καὶ μάρτυρες τούτων ὑμεῖς. ἃ δὲ καὶ πρότερον λέγειν οὐκ ἐπαυσάμην, καὶ νῦν παραινῶ· εἰρήνην μεθ' ἑαυτῶν καὶ πάντων ἄγετε, εἰρήνην, ἣν ὁ θεὸς δίδωσιν καὶ ἣν ἐγὼ πρὸ τῶν ἄλλων περιεπτυσάμην, ἀλλήλας στηρίζουσαι, ἀλλήλας πρὸς τὰ καλὰ διεγείρουσαι, ἀλλήλων τὰ βάρη βαστάζουσαι, μὴ δόξης ἐπιθυμία τὴν ἔνωσιν ὑμῶν διαλύσῃ. ἔστω δὲ δι' εἰρήνην ὁ ἔσχατος τῶν πρὸ αὐτοῦ ὑψηλότερος καὶ ὁ πρῶτος δι' ἀγάπην τῶν μετ' αὐτὸν ταπεινότερος. εἷς νόμος ὑμῖν ἔστω, τὸ τοῦ θεοῦ θέλημα καὶ φόβος, τὸ μηδὲν παριδεῖν τῶν αὐτοῦ ἀχράντων προσταγμάτων, ἵνα θεῷ καρποφορήσεσθε, οἷόν τι δῶρον αὐτῷ προσφορότατον καὶ ἀπαρχαὶ λογικαὶ τῆς ἐμῆς πολυτόκου γαστρὸς προσαγόμεναι. οὕτω δὲ τοῖς ἐμοῖς λόγοις πεισθεῖσαι καὶ παραινέσεις καὶ οὕτω βιώσασαι τύχοιτε τέλος Χριστοῦ καὶ τῆς ἐκεῖθεν μακαριότητος κληρονόμοι γενήσεσθε [λεγε· γενήσοισθε], εἰς κλέος μὲν ἐμοὶ τῇ τεκούσῃ καὶ θρεψαμένη μητρί, δόξαν δὲ θεοῦ τοῦ παρασχόντος ὑμᾶς ταῖς ἐμαῖς ἀγκάλαις.» τοῦτοις τοῖς λόγοις ἅμα καὶ πλείοσιν τὰ τέκνα ἢ μακαρίτις στηρίξασα, «δῶη» ἔφη «καὶ ὑμᾶς ὁ θεὸς πρὸς τὸν οἰκεῖον λαὸν τὸν τῆς εὐπειθείας μισθόν, ἀνθ' ὧν ἡμῖν εἰς υἱὸν καὶ θυγατέρων γεγόνατε τάξιν, ἐπεὶ καὶ ἡμεῖς εἰς μητρός, καλῶς τὰ παρόντα διαθέσθαι καὶ τῶν ἐκεῖθεν ἐλπιζομένων τυχεῖν.» ἤδη δὲ καὶ αὐτοῦ Μιχαήλ

τοῦ υἱοῦ αὐτῆς καὶ βασιλέως ἅμα τῇ
 [p. 271] δεσποίνῃ τῷ συμπαθεῖ<ν> τοῦ θανάτου τὴν
 ἐπίσκεψιν ποιουμένων, δίδωσι καὶ αὐτοῖς τὴν
 ἐπιθανάτιον δωρεάν, κυβερνήσαι τε τοὺς ὑπ' αὐτοὺς
 ἄριστα εὐξαμένης καὶ τῆς ἐν οὐρανοῖς τυχεῖν
 βασιλείας. Εἶτα πρὸς ἕκαστον τούτων τὸν λόγον
 ποιησαμένη, πρὸς τὰ τέκνα, πρὸς τὸν βασιλέα, πρὸς
 τοὺς οἰκέτας, δίδωσιν ἐν χερσὶ τοῦ πεποιηκότος θεοῦ
 τὴν ἑαυτῆς ἁγίαν ψυχὴν μηνὶ Φεβρουαρίῳ 1α',
 τελευταίαν ταύτην ἀφείσα φωνήν· «κύριε, εἰς χεῖράς
 σου παραθήσομαι τὸ πνεῦμα μου.»

ὦ καλῆς γεννήσεως καὶ ἀνατροφῆς βλάστημα, ὦ
 γάμου ἐπαινετοῦ καὶ χηρ<ε>ίας θαυμαζομένης, ὦ
 χρηστῆς παραινέσεως καὶ λόγων σοφῶν διδάγματα·
 παρθενίαν ἐτίμησε, γάμον ἐδόξασε, τὸν ἄνδρα
 διεσώσατο, ἀνθρώπων πλήθη εἰς φῶς καθωδήγησεν,
 ἐπέβη πρὸς οὐρανούς, ἀπέλαβε διὰ τῆς ἐλπίδος τὰ
 ἐλπιζόμενα, περιελάμφθη τῷ φωτὶ τῆς ἁνῶ
 λαμπρότητος, ὅλη φῶς Θεῷ ἐχρημάτισεν, ἔτυχεν θεοῦ
 παρρησίας, πρεσβεύει ὑπὲρ τῶν κάτω Θεῷ
 κεκαθαρμένη, Θεῷ τετελειωμένη, Θεῷ εὐχαριστοῦσα,
 τῷ ἐν πατρὶ καὶ υἱῷ καὶ ἁγίῳ πνεύματι ὑμνολογοῦσα
 καὶ δοξάζουσα, ὅτι αὐτῷ πρέπει δόξα, κράτος, τιμὴ,
 νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων· ἀμήν.

